

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
OPIS GEOGRAFICZNY	8
I. NAJSTARSZY MIESZKAŃCY	
Powstanie lądu	10
Najstarsi mieszkańcy	10
Przybycie Indoeuropejczyków	12
Przybycie Finów	14
Pierwsze grody	18
Wyprawy wikingów	19
Wyprawy na Północ	20
II. WCZESNOŚREDNIOWIECZNA FINLANDIA	
Zetknięcie z chrześcijaństwem	22
Pierwsza wyprawa krzyżowa	22
Zetknięcie z Nowogrodem	24
Wzmianki w bullach papieskich	25
Ekspansja duńska i niemiecka	27
Rządy biskupa Tomasza	28
III. STABILIZACJA ORGANIZACJI PAŃSTWOWEJ I KOŚCIELNEJ	
Włączenie do Szwecji	30
Ustrój administracyjny	31
Ekspansja w kierunku Karelii	33
Zarząd państwowy	35
Pozycja kościoła katolickiego	36
Ustrój społeczny	37
Nowe wyprawy zbrojne	38
Walki z Albrechtem Meklemburskim	40
Sukcesy królowej Małgorzaty	42
IV. W RAMACH UNII KALMARSKIEJ	
Rządy unii kalmarskiej	44
Reformy Eryka Pomorskiego	46
Próby pozyskania poparcia Polski	47
Rządy Krzysztofa III i Karola VIII	48
Sten Sture Starszy	50

Ekspansja duńska	51
Polityka Chrystiana II	52

V. RZĄDY WAZÓW

Reformy Gustawa I Wazy	55
Nowy ustrój Finlandii	55
Przeciw kościołowi katolickiemu	57
Agricola	58
Ekspansja wschodnia Gustawa I Wazy	61
Rządy księcia Jana w Finlandii	64
Objęcie tronu przez Jana III	67
Umacnianie się reformacji	71
„Wojna drągów”	74
Nowa polityka Karola IX	76

VI. FINLANDIA CZĘŚCIĄ MOCARSTWOWEJ SZWECJI

Wojny szwedzko-rosyjskie	79
Udział w wojnie trzydziestoletniej	81
Reformy Gustawa Adolfa	83
Założenie uniwersytetu w Turku	84
„Era hrabiów”	88
Rządy Karola X Gustawa	90
Szczyt mocarstwa Szwecji	91
Kryzys rolniczy	93
Próby „szwedzacji” Finlandii	95
Rządy Karola XII	96
Walki na terenie Finlandii	97
Lata „wielkiego gniewu”	99
Przejście do polityki pokojowej	100
„Era wolności”	101
Reformy w Finlandii	102
Nowe wojny w Finlandii	105
Powojenne zmiany	107
Osiągnięcia nauki i kultury fińskiej	108
Napięcia wewnętrzne	109
Rządy Gustawa III	111
Sprzysiężenie w Anjala	114
Nowy zamach Gustawa III	117
Ożywienie kulturalne	118

VII. ZMIANA PRZYNALEŻNOŚCI PAŃSTWOWEJ

Polityka Gustawa IV	122
Zajęcie Finlandii przez Rosję	123
Stosunek społeczeństwa do władz rosyjskich	125
Sejm w Porvoo (Borgå)	127
Dalsze przywileje Aleksandra I	129
Układy szwedzko-rosyjskie o Finlandii	130
Helsinki stolicą	132

Próby ograniczenia autonomii	134
Pierwsze wystąpienia opozycyjne	136
Przeniesienie uniwersytetu do Helsinek	137
Ożywienie fińskiej twórczości literackiej	138
J. W. Snellman	143
Rozwój prasy fińskiej	145
Spór o historię Finlandii	146
Sytuacja gospodarcza	148
Ściganie Polaków w Finlandii	151

VIII. RUCH ODRODZENIA NARODOWEGO

Wpływ wojny krymskiej	152
Szkolnictwo fińskie	153
Postulat zwołania parłamentu	154
Wpływ polskiego powstania styczniowego	155
Zwołanie sejmu	156
Kontrofensywa działaczy szwedzkich	157
Działalność parlamentu	158
Rozwój prasy	160
Wielki głód	161
Kwestia językowa	163
Nowa ustawa kościelna	164
Rozwój literatury	164
Osiągnięcia w muzyce, malarstwie, architekturze	167
Dalsze reformy	168
Śmierć Aleksandra II	169
Wzrost siły liczebnej Finów	170
Nowe fińskie programy	171
Kontrofensywa przeciwników finomanów	173

IX. REWOLUCJA 1905 ROKU

Zmiany gospodarcze w drugiej połowie XIX w.	175
Pierwsze strajki	177
Założenie partii robotniczej	178
Nowe prądy literackie	179
Zaostrzenie się polityki carskiej	181
Obrona Finów	182
Represje prasowe i wojskowe	183
Współpraca z rosyjską lewicą	186
Początki rewolucji 1905 r.	188
Strajk generalny	189
Reformy 1906 r.	191
Powstanie partii politycznych	192
Świadcstwa ostrej walki klasowej	194
Reakcja stołypinowska wobec Finlandii	194
Przyczyny i przebieg emigracji	197
Złoty okres rozwoju kultury	199
Zaostrzenie się zmagających narodowych	205

X. NIEPODLEGŁOŚĆ

Wpływ wybuchu pierwszej wojny światowej	207
Poszukiwanie sprzymierzeńców	208
Wpływ rewolucji rosyjskiej	209
Większość socjaldemokratyczna	210
Rząd Tymczasowy a Finowie	212
Powołanie władz rewolucyjnych	213
Uznanie niepodległości przez rząd radziecki	214
Tworzenie sił zbrojnych	215
Operacje militarne	217
Zbrojna interwencja Niemiec	219
Pierwszy powojenny parlament	221
Spór o współdziałanie z Niemcami	222
Sprawa Wielkiej Karelii	223
Trudności gospodarcze	226
Sytuacja polityczna	226
Uchwalenie konstytucji	228
Wybór pierwszego prezydenta	232
Życie kulturalne	232
Stosunki polsko-fińskie	233

XI. STABILIZACJA NIEPODLEGŁOŚCI

Sytuacja gospodarcza	236
Reformy w rolnictwie	236
Zmiany kierunku eksportu	239
Rozwój uprzemysłowienia	240
Rozwój związków zawodowych	242
Zwalczanie komunizmu	243
Spory ze Szwecją	244
Związek Bałtycki	245
Sprawy armii	246
Sytuacja polityczna przed wielkim kryzysem	246
Pojawienie się faszyzmu	249
Zwalczanie nadużyć lappowców	251
Polityka zagraniczna lat trzydziestych	254
Rozmowy radziecko-fińskie	256
Oświata w latach niepodległości	257
Problem językowy w wolnym państwie	259
Twórczość naukowa i literacka	269
Osiągnięcia architektury i sztuk pięknych	264
Muzyka i teatr	266
Sukcesy sportowe	266
Stosunki polsko-fińskie	267

XII. DRUGA WOJNA ŚWIATOWA W DZIEJACH FINLANDII

Wobec agresji hitlerowskiej	271
Wojna zimowa	272
Miedzy jedną a drugą wojną	275
Kontakty z Niemcami hitlerowskimi	278

Wojna radziecko-fińska	279
Opozycja antywojenna	282
Rokowania pokojowe	285
Wojna z Niemcami	286
Kultura w latach wojny	286

XIII. POWOJENNE PRZEMIANY GOSPODARCZE, SPOŁECZNE I POLITYCZNE

Trudny początek powojenny	288
Rozwój przemysłu	290
Odbudowa handlu zagranicznego	294
Strajki i walka o ustawy społeczne	295
Rozprawa z prawicą	296
Odbudowa instytucji lewicowych	297
J. K. Paasikivi prezydentem	298
Podpisanie traktatu pokojowego	299
Zmagania wewnętrzne	300
Druga kadencja prezydenta Paasikivi	301
Pierwsza kadencja prezydenta Kekkonena	304
Pogłębienie współpracy nordyckiej i w ONZ	306
Pierwsza Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Helsinkach	308
Rozwiązanie problemów społecznych i oświatowych	310
Powojenne prądy w literaturze	312
Inne dziedziny twórczości	315
Życie sportowe	319
Rozwój Helsinek	321
Problem Lapończyków	321
Stosunki z PRL	322
Wskazówki bibliograficzne	327
Wykaz panujących i rządzących	334
Indeks nazwisk	337
Indeks nazw geograficznych	352
Spis ilustracji	359
Spis map	361